GEORGE SAND. ELS CONTORNS D'UNA DONA EXCEPCIONAL

Isidor Cònsul

Jean Chalon, George Sand. Una biografia. Traducció de Núria Pujol. Edhasa. Barcelona, 1992 / George Sand, Un hivern a Mallorca. Traducció de Marta Bes. Pròleg d'Antoni Marí. Apèndix de Robert Graves. Edhasa. Barcelona, 1992.

Aurore Dupin (1804-1876) -o Aurore Dudevant si se la tracta pel nom de casada- és la referència civil de George Sand, l'escriptora de més empenta en el panorama literari francès del XIX. Fou una dona singular, de temperament apassionat, costums lliures, esperit obert i entossudida a menar una vida d'absoluta independència. A més, aconseguí d'anar de bracet amb els esdeveniments i els tipus més llampants de l'època que li tocà de viure. No és estrany, doncs, que la seva biografia sigui distreta i vertiginosa, ni que hagi esdevingut matèria de censura entre els estaments més empegueïts i conservadors. Alguns manuals de literatura encara afirmen que no és possible d'establir la nòmina completa dels seus amants i que la llibertat de costums que gastava -fumar o bé anar vestida com un home- foren sovint motiu i pedra d'escàndol.

Com a escriptora fou excessiva, apassionada, massa sincera i, per la mateixa raó, poc reflexiva. S'entestà a viure de la literatura i per això li calgué omplir els milers de pàgines que conformen el gavadal de títols que publicà. Tenia, d'altra banda, la ploma fàcil i una envejable disponibilitat per a posar-s'hi, com ho demostren els vint-i-quatre volums del seu epistolari, publicats entre 1964 i 1990 a cura de Georges Lublin. De tota manera, l'obra de George Sand paga penyora d'aquest apassionament i de la immediatesa sobre la qual fou bastida. Es ressent d'una tumultuosa torrencialitat que la féu sorgir aliena al procés de filtre i decantament en el temps de les lletres que perduren.

ELS TOPANTS D'UNA BIOGRAFIA

Aquesta és una de les raons que, tradicionalment, han llevat interès a l'escriptora per a traslladar-lo al tipus de dona excepcional que fou. Una dona a l'ull de l'huracà, a tocar del foc i que mai no es va moure de l'eix de les coordenades cabdals del seu temps. Per això la seva biografia fa tant de respecte i ha temptat, de temps enrere, les plomes de d'André Maurois (Lélia ou la Vie de George Sand), de Joseph Barry (George Sand ou le Scandale de la liberté), de Pierre Salomon (George Sand) i, darrerament, de Jean Chalon (Chère George Sand).

Orfena de pare, als quatre anys, i no gaire aconduïda per la seva mare, Aurore Dupin s'educà en bona part sota la tutela de l'àvia paterna i passà per l'experiència negativa d'un internat en temps d'adolescència. Es casà als divuit anys i ja era mare als dinou. Abandonà definitivament el seu marit als vint-i-quatre i, amb els dos fills que tenia, s'instal.là a París per assajar tenaçment la conquesta de la pròpia identitat i independència. Va viure sempre a cavall de París i de la propietat rural que tenia a Nohant, i fou amiga de Balzac (que va idealitzar-la a Béatrix), de Sainte-Beuve, de Victor Hugo, del pintor Delacroix, de Franz Litz, de Gustave Flaubert, dels Dumas i dels Goncourt. A la llista dels amants més consistents s'hi compta una tempestuosa relació amb Alfred de Musset, una altra de més tranquil.la i duradora amb Fréderic Chopin, i una amistat intensa i ambigua amb l'actriu Marie Dorval. La relació amb Musset, entre 1833 i 1834, generà una insòlita riquesa de testimonis literaris encetada pel mateix poeta a Confession d'un enfant du siecle (1836) i continuada per George Sand a Elle et Lui (1859). El relat de l'escriptora es publicà dos anys després de la mort de Musset i fou immediatament contrapuntada per Paul de Musset, germà d'Alfred, a Lui et Elle, i per Louise Colet, una de les darreres amants del poeta, a Lui.

Ara bé, vora mateix d'aquest desbordament literari, George Sand també visqué, amb intensitat paral.lela, els esdeveniments històrics del seu temps.

I n'hi ha prou, em penso, d'assenyalar la mostra de tres punts tan diferents com el feminisme "avant la lettre" de les primeres novel.les, la relació amb l'abat de Lamennais i la participació en les jornades revolucionàries de 1848. Felicité de Lamennais fou el sacerdot capdavanter del liberalisme catòlic i, a començament dels anys trenta, volia agermanar els conceptes de Déu i Llibertat. El projecte havia comptat amb la tolerància dels papes Lleó XII i Pius VII, però s'estavellà en la intransigència de Gregori XVI. L'impacte de Lamennais és evident en una de les novel.les més notables de George Sand, Spiridion (1839): història d'uns religiosos que lluiten contra l'estretor d'objectius, la fe supersticiosa i la submissió a la jerarquia. Finalment, i a mesura que s'acostava el 1848, George Sand esdevingué socialista, republicana i revolucionària. El 1841 publicà la primera novel.la francesa protagonitzada per un obrer, Le compagnon du tour de France i, després de 1852, decebuda per la restauració imperial, s'instal.là en l'amable rusticitat de Nohant dedicada a rebre amics i a esguardar enrera per escriure els volums de memòries, entre els quals, Histoire de ma vie (1854-1855).

LA BIOGRAFIA DE JEAN CHALON

D'entrada, la biografia de Jean Chalon té l'avantatge de comptar amb l'ajut bibliogràfic dels volums de la Correspondance de l'escriptora acabats de publicar el 1990. Això li ha permès de refer el fil cronològic amb puntual precisió i il.luminar, si calia, els punts que fins ara eren més foscos. La biografia de Jean Chalon és detallista i d'una anàlisi primmirada que pateix, però, d'una manca de visió global i d'un migradíssim sentit de la síntesi. Permet, poso per cas, de fer la llista més completa que mai no s'hagi fet dels amants de George Sand, però s'hi troba a faltar el retrat de conjunt d'aquesta dona excepcional, punt de referència avançat en les coordenades del seu temps. Hi ha un excés de notes de dietari i de cronologia prescindible, i hi manca, per contra, la síntesi del personatge i una visió globalitzadora de l'obra

literària com a elements alhora integrants i integrats en el tramat social, religiós i polític de França, en els dos primers terços del XIX.

L'HIVERN A MALLORCA

El 8 de novembre de 1838, George Sand, els seus dos fills i Fréderic Chopin arribaren a Ciutat de Palma. L'escriptora i el músic s'havien conegut dos anys enrere i eren amants des d'aquell mateix estiu de 1838. Formaven una parella certament singular i configurada com a dos pols oposats i fins antitètics: ella oberta i agressiva, lluitadora, tenaç i apassionada; ell més aviat girat endins i d'una sensibilitat trencadissa.

El projecte de passar una temporada a Mallorca responia a dues causes diferents, la més superficial de les quals es volia relacionar amb motius de salut: la possible tuberculosi de Chopin i el reumatisme de Maurice, fill de George Sand. La més profunda, però, cal cercar-la en l'esforç de retornar a la natura rera el magisteri de Rousseau i trobar la comunió i d'harmònia entre els paratges verges i la globalitat de la persona. Una harmonia difícil d'aconseguir en els batibulls de la ciutat. Hi passaren quatre mesos, a Mallorca, i visqueren, successivament, a Ciutat de Palma, a Establiments i a la Cartoixa de Valldemosa. L'experiència, per dir-ho en poques paraules, passà de l'enlluernament inicial fins a un profund desencís posterior. Enlluernament per la meravella natural d'una illa que els enamorà i desencís per una suma de raons, entre les quals el mal temps d'aquell hivern, les incomoditats, el menjar, la malaltia de Chopin, la malfiança dels mallorquins i, sobretot, la pròpia incapacitat per adaptar-se al bucolisme que anhelaven. Havien somniat un espai verge, harmònic i allunyat de la civilització, però hi reclamaven alhora el confort i els serveis d'una gran ciutat. Per la conjunció d'aquests factors, Mallorca i els mallorquins surten realment malparats de la ploma de George Sand i, per la mateixa raó, el llibre és del tot injust amb la realitat de l'illa. Malgrat això és una de les mostres més personals i interessants de

l'obra d'aquesta escriptora. Tot i la injustícia del contingut, cal saludar que ara sigui a l'abast en català i que arribi falcat, per torna, de dues crosses de luxe: un pròleg d'Antoni Marí i un apèndix impagable de Robert Graves.

Isidor Cònsul